

ROBERT BURNS: Ο ΤΕΚΤΟΝΑΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΣΚΩΤΙΑΣ

Όταν μου ζητήθηκε να παρουσιάσω τον Robert Burns (1759 – 1796) δεν ήξερα κάτι για αυτόν. Ήταν όμως αρκετό να ψάξω λίγο στο διαδίκτυο και σε μερικές βιβλιοθήκες για να βρω πολλές πληροφορίες για αυτόν και το σημαντικό έργο του, κοινωνικό και ποιητικό αλλά και για την πολυτάραχη προσωπική ζωή του.

Ήταν άνθρωπος μεγάλης εμβέλειας και δύναμης, έχοντας έναν χαρακτήρα που στην κοινωνία που έζησε, με την συγκεκριμένη ταξική δομή, δεν βρήκε το κατάλληλό περιβάλλον στο οποίο θα μπορούσε να αναπτύξει πλήρως την πολύπλευρη προσωπικότητά του. Κατά τον καθηγητή Ντέιβιντ Ντάιχς (David Daiches 1912 – 2005), που έχει ασχοληθεί με το έργο του, η σκοτσέζικη κουλτούρα της εποχής του δεν μπορούσε να του δώσει το κατάλληλο πνευματικό υπόβαθρο ώστε να αντικαταστήσει τον Καλβινισμό που απέρριπτε ο Burns. Ωστόσο, έζησε κατά τη διάρκεια της πολιτιστικής και πνευματικής αναταραχής που είναι γνωστή ως Σκωτσέζικος Διαφωτισμός¹.

Ως υποκατάστατο του απορριφθέντος Καλβινισμού φάνηκε να είναι, για αυτόν ένας συναισθηματικός Ντεϊσμός αλλά και αυτός δεν ήταν αρκετός ώστε να αποτελέσει το πνευματικό υπόβαθρο που θα αναδείκνυε την ποίησή του. Το δυνατό σημείο της ποίησής του ήταν η σάτιρα, αν και έγινε γνωστός σε όλο τον Κόσμο από τα τραγούδια του².

Γεννήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 1759 στο χωριό Alloway της Σκωτίας και ήταν ο πρωτότοκος γιος του William Burnes (1721–1784) και της Άγκνες Μπrouν (Agnes Broun 1732–1820) που είχαν άλλα επτά παιδιά. Ο πατέρας ήταν γεωργός

Οι γονείς του

και είχε μορφωθεί μόνος του. Γεννήθηκε σε ένα σπίτι που χτίστηκε από τον πατέρα του, τώρα είναι το Μουσείο Burns Cottage, όπου έζησε μέχρι το Πάσχα του 1766, όταν ήταν επτά ετών. Η εποχή αυτή ήταν η μόνη ευτυχισμένη και χαρούμενη περίοδος για τον μικρό Robert.

Το 1766, ο πατέρας του πούλησε το σπίτι και μετακόμισαν οικογενειακά σε μια φάρμα στο όρος Ολιφάντ (Oliphant), όπου νοίκιασε τα 70 στρέμματα της έκτασης για 45 λίρες ετησίως. Εκεί ο μικρός Robert είχε την πρώτη του επαφή με την αγροτική ζωή, που θα την αποτυπώσει γλαφυρά

¹ David Daiches, «Robert Burns Scottish poet», *Britannica*, στο

<https://www.britannica.com/biography/Robert-Burns>

² Ο. π.

αργότερα στην ποίησή του. Ξεκίνησε να εργάζεται στα 13 και μέχρι τα 15 ήταν αρχιεργάτης. Οι βαριές εργασίες στο κτήμα είχαν επιπτώσεις στην υγεία του καθιστώντας την ευάλωτη.

Η εκπαίδευσή του ήταν ελλιπής και αρχικά προέρχονταν από τον πατέρα του και στην συνέχεια από τον ιερέα του χωριού, οποίος ίδρυσε το «σχολείο περιπέτειας» στο Alloway και δίδασκε λατινικά, γαλλικά και μαθηματικά. Ακολούθησαν ευκαιριακά εκπαιδευτικά διαστήματα σε διάφορα σχολεία και ιδρύματα τα οποία διακόπτονταν λόγω των αναγκών στο κτήμα. Έτσι απέκτησε μια επιφανειακή εκπαίδευση και διάβασε τους περισσότερους από τους σημαντικούς αγγλικούς συγγραφείς του 18ου αιώνα, καθώς και τον Σαίξπηρ, τον Μίλτον και τον Ντέντεν.

Το 1777 η οικογένεια μετακομίζει στη φάρμα Λοχλέα (Lochlea) κοντά στο χωριό Τάρμπολτον (Tarbolton) και νοικιάζουν για 130 λίρες το χρόνο, 130 στρέμματα γης. Είναι εδώ, που ο Robert Burns αρχίζει να δείχνει τις

Η φάρμα Lochlea

πτυχές του χαρακτήρα του, που θα διαμορφώσουν τη ζωή του και τους στίχους του. Αθεράπευτα γυναικάς, θα παρακολουθήσει μαθήματα χορού, παρά την αντίθεση του πατέρα του, θα συνεχίσει να μελετά και να γράφει ποιήματα, ενώ λίγα χρόνια αργότερα (1782) θα δουλέψει για μερικούς μήνες, παράλληλα με τη φάρμα, ως μαθητευόμενος έμπορος φορεμάτων στο Irvine, όπου θα γνωρίσει και το whisky.

Το 1780 ιδρύει μαζί με τον αδελφό του Gilbert και 5 γνωστούς τους, το The Bachelors' Club στο Tarbolton, μια ανδρική λέσχη για συζητήσεις, με θέματα όπως "από που αντλούμε περισσότερη ευτυχία, από τον έρωτα ή την φιλία" ή πρακτικά οικιακά ζητήματα όπως "αν ένας αγρότης πρέπει να παντρευτεί για

τα χρήματα ή την αγάπη". Εκείνη την εποχή, στα τέλη του 16ου αιώνα, ο Τεκτονισμός ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής σε όλη τη Σκωτία. Ο Robert Burns θα μνηθεί τον Ιουλίο του 1781 στην St. David's Lodge, No 174, Tarbolton, μια και έλκεται από τα ιδεώδη της αδελφοσύνης και της ισότητας, τα οποία θα υμνήσει σε αρκετά ποιήματά του. Οι σύνδεσμοί του με τον Τεκτονισμό, τον βοήθησαν επίσης να τον γνωρίσει η υψηλή κοινωνία, όταν αργότερα ταξίδεψε στο Εδιμβούργο.

Η σκληρή εργασία στο κτήμα τον έκανε υπερήφανο, ανήσυχο και φιλόδοξο. χαρακτηριστικά που ενδυναμώθηκαν με τον θάνατο του πατέρα του το 1784, την ανεπιτυχή διαχείριση του κτήματος και την μετατροπή του σε εργάτη γης σε κοντινό αγρόκτημα. Τότε άρχισε να εναντιώνεται στην καλβανιστική τοπική εκκλησία. Η

ερωτική του ζωή είναι άστατη. Συνολικά στη ζωή του έκανε τουλάχιστον 12 παιδιά με 5 διαφορετικές γυναίκες, μόνο από αυτά που γνωρίζουμε.

Είχε μια σχέση με μια υπηρέτρια στο αγρόκτημα, την Ελισάβετ Πάτον (Elizabeth Paton 1760 – 1817), η οποία το 1785 γέννησε το πρώτο του παιδί που υποδέχθηκε την γέννησή του γράφοντας ένα ποίημα με τίτλο *Καλώς ήρθες στο μπάσταρδο απογαλακτισμό*. Η Jean Armour (1765 – 1834) όμως είναι η πιο σημαντική γυναίκα στη ζωή του. Η σχέση τους ξεκινάει τον Απρίλιο του 1785 και σύντομα ήταν και αυτή έγκυος. Ο Burns αναγνώρισε τα παιδιά και ζήτησε να παντρευτεί την Jean αλλά ο πατέρας της δεν το επέτρεψε. Τότε ο Robert παντρεύτηκε την Μαίρη Κάμπελ (Mary Kambell) η οποία μετά λίγο πέθανε. Τελικά παντρεύτηκαν μετά από πολλά χρόνια το 1788 και απέκτησε μαζί της εννέα παιδιά εκ των οποίων τα τρία πέθαναν νωρίς.

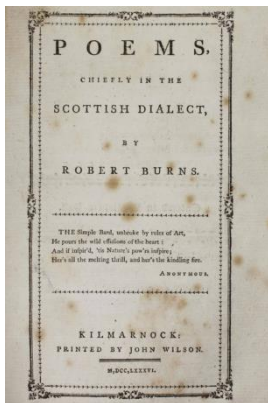

Jean Armour

Ο Burns άρχισε να εξελίσσεται σε ποιητή ραγδαία το 1784 και το 1785 εκφράζοντας στα ποιήματά του συναισθήματα αγάπης, φιλίας ή διασκέδασης καθώς και την ειρωνεία του για την κοινωνική δομή. Αν και έγραψε ποίηση για τη διασκέδαση του και για τους φίλους του, ο ίδιος παρέμεινε ανήσυχος και δυσαρεστημένος. Κέρδισε τη φήμη ότι είναι επικίνδυνος επαναστάτης.

Σε κακή οικονομική κατάσταση και κυνηγημένος από τους δανειστές του αποφασίζει να φύγει για την Τζαμάικα για να γλυτώσει. Για να βρει τα χρήματα

για το ταξίδι με την προτροπή του ζωγράφου Γκάβιν Χάμιλτον (Gavin Hamilton 1723 – 1798) εκδίδει την πρώτη του ποιητική συλλογή με τίτλο *σκωτσέζικα ποιήματα* στον τυπογράφο John Wilson. Κάθε αντίτυπο στοιχίζει τρία σελίνια και γίνονται ανάρπαστα και σύντομα γίνεται γνωστός σε όλη τη χώρα. Το γεγονός τον κάνει να αναθεωρήσει την άποψή του για την Τζαμάικα.

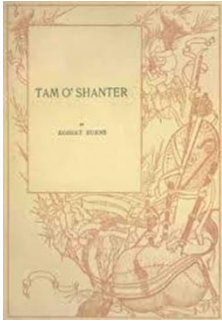

Τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου λαμβάνει επιστολή από τον ο Σκοτσέζο ποιητή Thomas Blacklock (1721 – 1791) στην οποία αφού εξέφραζε θαυμασμό του για τα ποιήματα του

Burns του προτείνει μια διευρυμένη δεύτερη έκδοση. Η πρόταση αυτή τον κάνει να φύγει για το Εδιμβούργο, που του υπόσχονταν μια μεγαλύτερη αναγνώριση, τον Νοέμβριο του 1786.

Στο Εδιμβούργο η αξία του αναγνωρίζεται από τους πνευματικούς κύκλους και οι εκδόσεις των έργων του γίνονται δεκτές από το κοινό με ενθουσιασμό. Προσκαλείται σε αριστοκρατικά σαλόνια και γίνεται δεκτός από την υψηλή κοινωνία της πόλης. Εκεί συναντά τον James Johnson (1753? – 1811), έναν εκδότη και συλλέκτη τραγουδιών, το 1787, ο οποίος του ζητά να τον βοηθήσει στην καταγραφή, την επεξεργασία και την έκδοση των λαϊκών

τραγουδιών της Σκοτίας. Ο Burns ενθουσιάζεται με την ιδέα και είναι σημαντικό παράγοντας στην έκδοση των τριών τόμων των τραγουδιών.

Πέρασε το τελευταίο μέρος της ζωής του συλλέγοντας επιμελώς και γράφοντας τραγούδια για να δώσει λόγια σε παραδοσιακούς σκωτσέζικους σκοπούς. Θεώρησε το έργο του αυτό ως υπηρεσία προς τη Σκοτία και αρνήθηκε οποιαδήποτε πληρωμή. Το μόνο ποίημα που έγραψε κατά την παραμονή του στο Εδιμβούργο που ανέδειξε μια μέχρι τότε ανυποψίαστη πλευρά της ποιητικής ιδιοφυΐας του ήταν το *Tam O Shanter* (1791), ένα πνευματικό αφηγηματικό ποίημα σε λαμπρά χειρισμούς οκτώ συλλαβών βασισμένους σε ένα λαϊκό θρύλο.

Η προσωπική ζωή του Burns όμως συνέχιζε να είναι έντονη και γεμάτη ερωτικές περιπέτειες. Έχει γίνει δεκτός πλέον σε όλους τους λογοτεχνικούς και κοινωνικούς κύκλους της υψηλής κοινωνίας. Σημαντική ήταν η σχέση του με τον Λόρδο Γκλενσέιν (Glencairn) και τη Frances Anna Dunlop (1730-1815). Ταυτόχρονα δημιούργησε ερωτική σχέση με την Agnes "Nancy" McLehose (1758-1841), με την οποία αντάλλαξε παθιασμένα γράμματα με ψευδώνυμα. Η επόμενη ερωτική σχέση του ήταν η Τζένη Κλόου (1766-1792), οικιακή υπηρέτης της Νάνσου, με την οποία απέκτησε έναν ακόμη γιο το 1788 τον Ρόμπερτ Μπερнс Κλόου.

Την ίδια χρονιά συνδέθηκε ξανά με τον μεγάλο του έρωτα την Jean Armour και μίσθωσε μια φάρμα στο Ντουμφρίσειρ (Dumfriesshire), το Ellisland, εγκαταστάθηκε εκεί τον Ιούνιο του 1788. Διορίστηκε στην υπηρεσία των τελωνείων και των ειδικών φόρων κατανάλωσης το 1789 και τελικά εγκατέλειψε το αγρόκτημα το 1791. Εν τω μεταξύ, το Νοέμβριο του 1790, είχε γράψει το αριστούργημά του, το αφηγηματικό ποίημα *Tam O' Shanter*. Το αγρόκτημα Ellisland δίπλα στον ποταμό Nith, διαθέτει τώρα μια μοναδική συλλογή βιβλίων, αντικειμένων και χειρογράφων του Burns. Αρνήθηκε συνάντηση με δημοσιογράφο της εφημερίδας Star του Λονδίνου που θέλησε να του πάρει συνέντευξη, αρνήθηκε να είναι υποψήφιος Πρόεδρος στο τμήμα Γεωργίας στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου και το μόνο που δέχτηκε ήταν να είναι μέλος της Royal Company of Archers το 1792.

Ellisland

Η κοσμική αποδοχή του Burns ήταν πλέον δεδομένη αλλά ο ίδιος ήταν απογοητευμένος από την πολιτική κατάσταση στην Σκοτία και είχε αποξενωθεί από πολλούς από τους φίλους του επειδή εξέφραζε ανοικτά την συμπάθειά του στην Γαλλική και Αμερικανική Επανάσταση υποστηρίζοντας την δημοκρατική

μεταρρύθμιση και το δικαίωμα ψήφου σε όλους τους ανθρώπους. Συναντήθηκε

με άλλους ριζοσπάστες στο Globe Inn Dumfries και έγινε μέλος των εθελοντών των Royal Dumfries (Volunteers) τον Μάρτιο του 1795. Η ήδη προβληματική υγεία του επιδεινώθηκε και είχε σοβαρό πρόβλημα με την καρδιά του. Το πρωί της 21ης Ιουλίου 1796, πέθανε στο Dumfries που είχε μετακόμισε το 1791. σε ηλικία 37 ετών από ρευματοειδή πυρετό. Η κηδεία πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 25 Ιουλίου 1796, την ημέρα που γεννήθηκε ο γιος του Μάξγουελ. Αρχικά θάφτηκε στην άκρη της εκκλησίας του Αγίου Μιχαήλ στο Dumfries, αλλά τον Σεπτέμβριο του 1817 η σορός του μεταφέρθηκε στο Μαυσωλείο των Burns στο ίδιο νεκροταφείο όπου θάφτηκε και η Jean Armour, το 1834.

Η ενασχόλησή του στο αγρόκτημα τον έφερε σε συνεχή, καθημερινή επαφή με τη φύση την οποία παρατηρούσε καθημερινά με αποτέλεσμα να την αγαπήσει. Πολλά από τα ποιήματά του μαρτυρούν αυτή τη στενή γνωριμία με τα αξιοθέατα και τους ήχους της φύσης. Από εκεί πηγάζει και ο έντονος Ντεϊσμός του. Οι εικόνες της αγροτικής ζωής είναι φυσικές. Ο κόσμος που απεικονίζει είναι ένας πραγματικός κόσμος, και οι γνώσεις του προέρχονται από την πραγματική επαφή με αυτόν. Τα ποιήματά του δεν κατασκευάστηκαν επίπονα, ήρθαν αυθόρμητα και φυσικά, χωρίς προσπάθεια. Το *Tam o'Shanter* γράφτηκε σε μια μέρα, και πολλά άλλα από τα ποιήματά του, τώρα παγκοσμίως γνωστά, σε μία ή δύο ώρες. Τραγουδούσε με τους κοινούς ανθρώπους και ζούσε μαζί τους συμμετέχοντας στις χαρές, τις θλίψεις, στους έρωτες και στις αμαρτίες τους.

Αυτά τα χαρακτηριστικά του χαρακτήρα του τον έκαναν να προσεγγίσει την Τεκτονική Αδελφότητα³. Το μυστήριο που τύλιγε την εταιρία, ο τελετουργικός ρυθμός των τυπικών, η Αδελφοσύνη ταίριαζαν στην φύση του ενώ οι κοινωνικές δραστηριότητες της Συντεχνίας τον καλούσαν στην έμφυτη αγάπη του που ήταν η διασκέδαση και το γλέντι. Μνήθηκε το έτος 1781 στο Στοά Άγιος Δαβίδ Αφ 174 στο Tarbolton. Αυτή η Στοά είχε προέλθει από την Στοά του Αγίου Ιακώβου στην ανασύσταση της οποίας έλαβε ενεργό μέρος.

Το τεκτονικό περίζωμά του.
Πηγή: προσωπικό αρχείο ΔΚ

Από την αρχή ο Burns συμμετείχε ψυχή τε και σώματι στην Αδελφότητα και ήταν ένας από τους ηγέτες της αναγεννημένης Στοάς του Αγίου Ιακώβου το

³ Τα στοιχεία για την τεκτονική ταυτότητα του Burns προέρχονται από την τεκτονική βιβλιοθήκη Skirret, τίτλος τεκμηρίου *Robert Burns and His Masonic Poems* στο https://www.skirret.com/papers/robert_burns_his_masonic_poems.html

1782. Δύο χρόνια αργότερα έγινε Αναπληρωτής Δάσκαλος και φαίνεται να υπηρέτησε σε αυτή την θέση το 1785 και το 1786 όπου τέλεσε την Διέλευση και την Ανύψωση του αδελφού του Gilbert. Ο Γκάβιν Χάμιλτον (Gavin Hamilton) που τον προέτρεψε να εκδώσει τα ποιήματά του για να πάει στην Τζαμάικα ήταν μέλος της Στοάς του Αγίου Ιακώβου και η έκδοση έγινε αναλαμβάνοντας το κόστος έκδοσης οι Αδελφοί της Στοάς. Οι Αδελφοί της Στοάς τον βοήθησαν επίσης να πάει στο Κιλμάρνοκ (Kilmarnock) για την πρώτη έκδοση και οι εκεί Αδελφοί της Στοάς του Αγίου Ιωάννη στο Kilmarnock τον υποδέχθηκαν και τον συνόδραμαν στην διαμονή του ενώ τον έκαναν και δεκτό στην Στοά τους τον Οκτώβριο του 1786.

Εκτός από τον Burns, ο εκδότης, ο τυπογράφος και ο χαράκτης στις εκδόσεις των ποιημάτων του ήταν Τέκτονες. Επίσης έγινε δεκτός ως μέλος στην περίφημη Στοά «Canongate Kilwinning» Lodge, στο Εδιμβούργο, την 1η Φεβρουαρίου 1787, αλλά δεν υπάρχει σχετική καταγραφή στα πρακτικά της. Το γεγονός απεικονίζει ένας πίνακας του Watson, που βρίσκεται στο κτίριο. Επίσης

Πηγή: Προσωπικό αρχείο ΔΚ

το 1787, έγινε δεκτός στην Τάξη της Βασιλικής Αψίδας στην Στοά St. Abb's Lodge στο Eyemouth, χωρίς καταβολή μνητρων επειδή θεώρησαν τιμή για αυτούς να είναι μέλος τους. Μερικά από τα ποιήματα του Burns αναφέρονται στην Τεκτονική Συντεχνία και είναι γνωστά σε όλους τους Σκοτσέζους Τέκτονες.

Πριν ολοκληρώσουμε την παρουσίαση θα αναφερθούμε

για λίγο στο «δείπνο Burns». Το 1801, ανήμερα της επετείου του θανάτου του, διοργανώνεται το πρώτο Δείπνο του Burns στο Alloway, από 9 άτομα που θέλησαν να τιμήσουν την μνήμη του ποιητή. Διάβασαν έργα του, συζήτησαν πίνοντας whisky και τρώγοντας haggis⁴, το εθνικό φαγητό της Σκωτίας. Τέλος συμφώνησαν να ξανασυναντηθούν τον επόμενο Ιανουάριο, στην επέτειο της γέννησής του. Από τότε θεωρείται ότι ξεκίνησε η παράδοση αυτή⁵.

Ένα τυπικό βραδινό δείπνο ξεκινάει με τον οικοδεσπότη καλωσορίζοντας όλους και λέγοντας τη Προσευχή Selkirk:

⁴ Φτιάχνεται με κιμά από καρδιά, συκώτι και πνευμόνια αρνιού, ανακατεμένα με κιμά βοδινού ή αρνιού, λίπος και βρώμη, καρυκεύεται με μπόλικο πιπέρι και ψιλοκομμένο κρεμμύδι και σιγοβράζει σε στομάχι αρνιού

⁵ Μηλιώνης Γιάννης «ROBERT BURNS. Ποίηση, γυναίκες, whisky και... haggis» στο <https://thelikker.com/2020/01/25/robert-burns-poetry-women-whisky-and-haggis-part-1/>

"Κάποιοι έχουν κρέας και δεν μπορούν να φάνε.
Κάποιοι δεν έχουν και θέλουν:
Αλλά εμείς έχουμε κρέας και μπορούμε να φάμε,
Ας ευχαριστήσουμε τον Κύριο για αυτό. "

Η πομπή εισόδου του Haggis ακολουθεί. Οι επισκέπτες όρθιοι χειροκροτούν, στην μελωδία της γκάιντας, για να καλωσορίσουν το haggis. Το haggis και ο σεφ προσεγγίζουν το κύριο τραπέζι και λέγεται η παραδοσιακή Πρόποση για το Haggis πριν βυθιστεί το μαχαίρι σε αυτό και αρχίσει η κατανάλωση.

ομιλίες προς τιμήν του Robert Burns, καθώς και μία παραδοσιακή πρόποση για τις κυρίες στην οποία απαντά μια γυναίκα ευχαριστώντας τον ομιλητή με έναν διασκεδαστικό τρόπο, κάνοντας ίσως αναφορά στις γυναίκες του Burns και στη ζωή του ποιητή.

Αρχίζει η γιορτή που περιλαμβάνει άφθονη κατανάλωση ούισκι⁶.
Σας ευχαριστώ πολύ

⁶ Από το <https://el.hiloved.com/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AC-%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BD%CE%AC-%CF%86%CE%B1%CE%B3%CE%B7%CF%84%CE%AC-%CE%BA%CE%B1%CE%B9/>